надання технічної допомоги: фотографування, складання схем, планів, креслень, відбору зразків для проведення експертизи тощо). По-друге, це надання судові консультаційно-довідкової допомоги та письмових роз'яснень (висновків) щодо питань, що потребують застосування спеціальних знань (крім правових питань), коли проведення експертизи непотрібне.

Список використаних джерел

1. Меленевська З.С ., Собода., Шаботенко А.І . Судово-почеркознавча експертиза. / ред. Красюк. І.П Є.Ю.. Київ : Укр. центр духовн. культури, 2007. С. 47-48.

2. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV, редакція 27.04.2024. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text (дата звернення 30.04.2024).

Венчагова Вероніка Миколаївна,
старша судова експертка сектору дактилоскопічних досліджень відділу криміналістичних видів досліджень Одеського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

ПРОБЛЕМАТИКА ДАКТИЛОСКОПІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Зважаючи на теперішні події в Україні, а саме на війну у розпалі, має місце виникнення певних проблем призначення і проведення судових експертиз, зокрема дактилоскопічних. Це зумовлено необхідністю зменшення бюрократичних процедур під час як призначення експертиз, використання і вдосконалення системи електронного документообігу між експертними установами, правоохоронними органами і органами судочинства, більш обґрунтовані строки проведення експертиз, виходячи з їх ступеню складності, а найголовніше – нормативно-правове закріплення таких заходів.

Судова експертиза може бути призначена у будь-яких галузях, як от медицина, хімія, балістика, графологія, дактилоскопія тощо, а отримані дані під час дослідження можуть мати суттєве значення для перебігу кримінального процесу в цілому. Окрім цього, самі судові експертизи проводяться фахівцями, які володіють набором спеціальних знань, вмінь у навичок за відповідним напрямом, а частіше за все, і не за одним.

Судова експертиза – це спеціальне дослідження, яке проводять висококваліфіковані особи, відповідно до встановлених процедур та методик, з метою отримання об'єктивної та достовірної інформації про об'єкт дослідження або подію, яка є предметом судового розгляду [1; с. 228-229].

З початком військового конфлікту на території України, судово-експертна діяльність зазнала тих самих проблем, що і інші органи державної влади та місцевого самоврядування, військові, громадяни тощо:

– регулярні проблемі з електро-, тепло- і водопостачанням в експертних установах, що не дає можливості експертам в повній мірі використовувати технічні засоби як під час дослідження об'єктів, так і для складання висновків за допомогою комп'ютерної техніки.

Наприклад, дактилоскопічна експертиза має широкий арсенал методів виявлення слідів (оптичні, фізичні, хімічні, фізик-хімічні). Але у реаліях, коли у будь-який час може пролунати сигнал повітряної небезпеки, вимкнути світло, використання багатьох з них становиться неможливим: використання ціаноакрилової камери потребує безперервної подачі електроенергії на протязі двох-трьох годин для того, зоб ефіри ціаноакрилату вступили в реакцію з речовиною слідів, а після цього витяжна система відкачала всі отруйні речовини, які виділялись під час обробки. Використання хімічних методів дослідження, таких як нінгідрин, люмінол, DFO, різноманітних барвників, як Sudan black. Amido black, Basic Red, Basic Yellow тощо, потребує використання витяжної шафи, в деяких випадках – нагрівальних приладів. При використанні системи візуалізації RUVIS також необхідне живлення, хоча вона використовується для оптико-візуального пошуку слідів на об'єктах. Тож, експерти вимушені використовувати дактилоскопічні порошки, які не завжди в повній мірі можуть вступити в адгезію з речовиною сліду, та в результаті чого – виявити сліди на об'єктах;

– ускладнення роботи транспорту, заборона проїзду по певних автомобільних дорогах, їх знищення, проблеми з паливом та обслуговуванням транспорту викликають те, що негативного впливу зазнає процес транспортування доказів для проведення експертних досліджень у експертні установи;

– у зв'язку з значним зростанням кількості невпізнаних трупів, частин тіл людей, є складнощі з дактилоскопіюванням. Вищевказані проблеми з логістикою ускладнюють доставку трупів та частин тіл до судово-медичних установ, відібрання зразків для порівняльного дослідження (в тому числі і в «АДІС ДАКТО 2000»).

Також окрім проблем під час отримання об'єктів, матеріалів для експертного дослідження, проведення судових експертиз, є проблема з отриманням висновків експертів та повернутих разом з ними об'єктів ініціаторами дослідження. Через обстріли, наближеність вогневих рубожів, деякі експертні установи вимушені переміщуватись до більш «спокійних» міст, областей. Через що слідчі та інші особи мають отримувати висновки експертів із затримкою, тим самим і затягуються строки досудового розслідування тощо.

Отже, військові злочини РФ на території України є надзвичайно масштабними. Розслідування цих злочинів передбачає дослідження великого обсягу подій, що відбулись, збирання великої кількості доказів, які можуть бути розкидані на великі відстані, зберігання цих доказів та проведення великої кількості експертиз.

Складнощі також виникають і з залученням судових експертів до проведення судових експертиз через те, що з початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України, значна кількість судових експертів набула статусу біженців у інших країнах, статусу внутрішньо переміщених осіб в України, вступили на службу до лав Збройних сил України, загинули тощо. Маючи на увазі те, що кожен з цих судових експертів міг мати не одну, а кілька експертних спеціальностей, деякі з них могли мати унікальні експертні спеціальності та бути так званими монополістами у цих сферах експертної діяльності, то терміни виконання експертиз значно збільшились. Це зумовлено також тим, що Закон України «Про судову експертизу» в ч. 3 ст. 7 містить заборону на проведення криміналістичних експертиз (а це більше 30 видів), судово-медичних і судово-психіатричних експертиз недержавними судовими експертами та судово-експертними установами. Деякі бюро судово-медичної експертизи також не є державними експертизи установами, а є комунальними. Через це навіть у мирний час є проблема визнання висновків бюро СМЕ джерелами доказів у кримінальному процесі.

Черги на виконання хімічних, балістичних, вибухотехнічних досліджень становлять до півроку, а іноді і більше. Також судові експертизи за деякими напрямками експертної діяльності могли буди завершені у певних експертних установах у зв'язку з відсутністю судових експертів за вказаними спеціальностями. Через це ініціатори виконання експертизи мають звертатись до інших експертних установ, інших міст, областей України, чекати, поки настане їх черга виконання вказаних видів судових експертиз тощо.

Підводячи підсумок хочеться зазначити, що пропозицію науковців стосується реформування судово-експертної системи у

мирний час, без урахування реалій війни. Саме через це проблеми використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві в умовах збройної агресії проти України, безлічі військових злочинів, обмежених ресурсів під час використання спеціальних знань судовими експертами досі, на третій рік повномасштабної війни є неопрацьованими та не вирішеними.

Список використанних джерел

1. Кисельов В.М., Бутович О.І. Особливості призначення та проведення судових експертиз в умовах воєнного стану. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ: зб. наук. пр. / Харків. нац. ун-т внутр. справ; голов. ред. Л. В. Могілевський. Харків: ХНУВС, 2023. № 2 (101), ч. 1. 368 с. ISSN 2617-278X (Online).

2. Закон України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text.

Гожий Олександр Олександрович,
старший судовий експерт відділу
комп'ютерно-технічних та
телекомунікаційних досліджень
Черкаського науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС України

ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ЕКСПЕРТНІЙ ПРАКТИЦІ

Судові експертизи в сфері цифрової криміналістики становлять важливу складову судової практики в розгляді кримінальних справ, де виникають питання, пов'язані з використанням цифрових технологій та мереж. Ці експертизи виконуються з метою аналізу, оцінки та кваліфікації цифрових доказів, які можуть бути використані в судовому розгляді.

Експерти проводять дослідження цифрових систем, виявляючи сліди злочинних дій, а також відновлюють втрачені або видалені дані та здійснюють аналіз криптографічних аспектів відповідно до судових завдань.

Експерти за напрямком дослідження комп'ютерної техніки володіють спеціалізованими знаннями у сферах комп'ютерної науки, кібербезпеки та криміналістики, використовують сучасні методи аналізу та спеціалізоване програмне забезпечення для проведення об'єктивної експертизи.

Результати комп'ютерно-технічних експертиз мають важливе значення для правосуддя, оскільки можуть стати ключовими доказами у кримінальних справах, де цифрові дані є основними елементами.